

Veckans Forum

NI FRÅGAR? DESSA SVARA!

Professor
Herbert Tingsten
Professor
Gunnar Dahlberg
Professor Gunnar
Westin Silverstolpe
Professor
Erik Lönnroth
Professor Torgny
T:son Segerstedt
Docent
Folke Lindberg

SENFÖDDA BARN

Chansen för att ett barn skall vara särskilt begåvat är lika stor för den senare födde som för den först födde

Det påstås att de barn som födes sist inte sällan är mindervärdiga, lider av ärftliga sjukdomar m. m. Är detta riktigt frågar

Barnmorska.

Det är en gammal åsikt att åt den som blir född sist finns knappast något kvar. Vid vetenskapliga undersökningar har det emellertid ej visat sig att de som är senare födda är mera utsatta för sjukdomar än andra. Det finns visserligen en mycket sällsynt ärftlig sjukdom, som tycks uppträda särskilt hos barn som födes när modern är gammal. Den kallas mongoloid idioti. Barnet blir sinnesslött och har ett karakteristiskt utseende med »sneda» ögon. Sjukdomen är emellertid så sällsynt, att den ej spelar någon roll för de genomsnittliga förhållandena. En motsvarighet till mongoloid idioti är övertaliga tår hos marsvin så till vida som egenskapen är ärftlig och särskilt framträder hos ungar till marsvin som är gamla. Det är för övrigt inte antalet tidigare födda barn som är avgörande utan enbart moderns ålder. Samma är förhållandet med tvillingfödelse. De förekommer särskilt hos äldre mödrar. Risken för en tvillingfödelse under i övrigt lika förhållanden är fyra gånger större för en 40-årig kvinna än för en 20-åring.

När det emellertid gäller normala egenskaper som begåvning och dylikt, är moderns ålder och antalet föregående födelser utan betydelse. Chansen för att ett barn skall vara särskilt begåvat är lika stor för den senare födde som för den först födde.

Det är en annan sak att risken för ett miss-

HUR LÅNGT STRÄCKER SIG LYDNADSPLIK TEN EMOT STATEN?

En samvetsfråga som diskuteras på officersmässar och annorstädes

Vi satt några stycken uppe på mässen på mitt regemente för en tid sedan. Samtalet föll på de allvarliga majdagarna 1940 och andra tillfällen under sista kriget som vi vetat att det kunde smält. — Hur hade vi gjort, frågade en av reservfänrikarna, som allmänt var känd för anglofil inställning, om den situationen inträffat att engelsmännen invaderat landet för att förekomma tyskarna, eller för att i ett svårt nödläge, skaffa sig möjlighet att fortsätta kriget? Jag kan inte själv svara säkert hur jag gjort, fortsatte han, men det är inte uteslutet att jag burit på mig en särskilt stor vit näsduk de dagarna.

Vad skall man säga om detta? Att det har sina uppenbara vådor att landets olika officerare går och driver sin egen lilla privatpolitik är uppenbart. (Konsekvenserna hade blivit att åtminstone tidigare ännu fler vita näsdukar burits i fickorna, om tyskarna väntades.) Men om officerskåren, som ju dock i farotid är en ytterst viktig yrkesgrupp, är helt opolitisk, helt politiskt ointresserad, likgiltig för om det existerar demokrati, halvdemokrati eller diktatur (om än på s. k. laglig väg åstadkommen), har den ju principiellt blivit ett lydigt, ett hult och troget redskap i händerna på vilken regering som helst.

Diskussionens vågor gick höga. Den ena sidan använde uttryck som kunde gränsa till landsförräderi. Många hävdade att någon moralisk dom kunde i varje fall inte utdelas. Om det här pratar nu nästan varje kväll ett tiotal yngre officerare, vi kommer ingen vart. Kan Veckans Forum hjälpa oss?

Reservofficer.

Vår avsky mot förrädaren Quisling är gränslös. Men chefen för tyska underrättelseväsendet, som mitt under brinnande krig lämnade ut till fienden de viktigaste uppgifter angående planerade krigsföretag — honom sympatisera vi starkt med. Hur hänger detta ihop? Är »det rätta» så relativt? Vänder kriget upp och ned på alla rättsbegrepp?

I krig döda vi och bränna och plundra för den goda sakens skull(!) — vi ljuga och bedraga efter bästa förstånd och samvete, om bara lögnen och bedrägeriet vänder sig åt »rätt» håll. Men i fallet Quisling—Canaris synes vår rättskänsla särskilt egenartad, då ungefär samma förfaringssätt ena gången väcker vår avsky och förfäran, andra gången vårt gillande.

Skulle någon av Vecko-Journalens experter vilja göra oss den tjänsten att klara ut begreppen för oss?

H. M.

För att besvara dessa frågor ordentligt skulle krävas ett försök att utforma en fullständig etisk åskådning och att därefter tillämpa dess resultat på de särskilda spörsmål Ni berör. Och

fall är större för äldre mödrar än för yngre. Dock må ihågkommas, att om modern är mycket ung, är också risken för missfall särskilt stor.

Gunnar Dahlberg.

därmed vore frågan på intet sätt vetenskapligt besvarad, eftersom en etisk åskådning icke kan utformas annat än med stöd av vissa godtyckliga antaganden eller subjektiva värderingar. Jag kan bara med några ord bidra till att klargöra själva problemställningen.

Att de enskilda människorna äro skyldiga att lyda statens befallningar inskräpes på olika sätt, främst naturligtvis genom att lagarna stadga straff för brytande av vissa uttalanden eller underförstådda regler. Försöken att motivera denna lydnadspikt intaga en central plats i stats- och rättsteorien: på otaliga skilda linjer har man sökt visa att människorna icke blott äro tvungna till utan även av metafysiska och moraliska skäl förpliktade att följa statens bud. Men vid sidan av dessa försök att allmänt motivera lydnadspikten gentemot staten ha gått försök att visa, att i vissa särskilda fall denna lydnadspikt försvinner då andra regler, vilka anses vara av högre dignitet, träda emellan. Under äldre tid gjordes exempelvis gällande att medborgarna i särskilda fall ägde rätt att göra revolution, så om statens befallningar kränkte av Gud givna förhållningsregler eller stredo mot grundsatser, vilka antogos ha tillkommit före statens uppkomst och betraktades såsom liggande i den mänskliga naturen. I dessa och liknande fall har man talat om en plikt-kollision, ett i och för sig icke fullt riktigt uttryck, eftersom strängt taget enligt föreställningar om en hierarki av plikter en viss skyldighet alltid ansetts stå över en annan. Motsvarande svårigheter föreligga för övrigt på alla möjliga områden av mänskligt handlande; hur skall t. ex. solidaritetskänslan gentemot ett parti, en grupp eller en familj avvägas mot den enskildes generella moraliska plikter?

Att redogöra för någon härkande åskådning i nutiden på denna punkt anser jag knappast möjligt. Naturligtvis förutsätter man, att exempelvis en officer i princip måste följa sina överordnades befallningar, då dessa ligga inom ramen för de överordnades befälsrätt. Men man utgår samtidigt från att då befallningarna uppenbart gälla enligt allmän mening omoraliska handlingar en viss prövningsrätt finnes hos den underordnade. På ett dylikt resonemang bygger ju en stor del av processerna mot krigsförbrytare. Om varje enskild skulle bedöma, huruvida statens eller andra myndigheters föreskrifter borde följas eller icke, skulle följden bli upplösning av staten och anarki, men om å andra sidan varje makthavare tillerkändes moralisk rätt att oinskränkt befälla över de enskildes åtgöranden skulle konsekvensen bli en kadaverlydnad, vilken helt skulle utplåna personligheten med hans känsla av ansvar och plikt till prövning.

Herbert Tingsten.